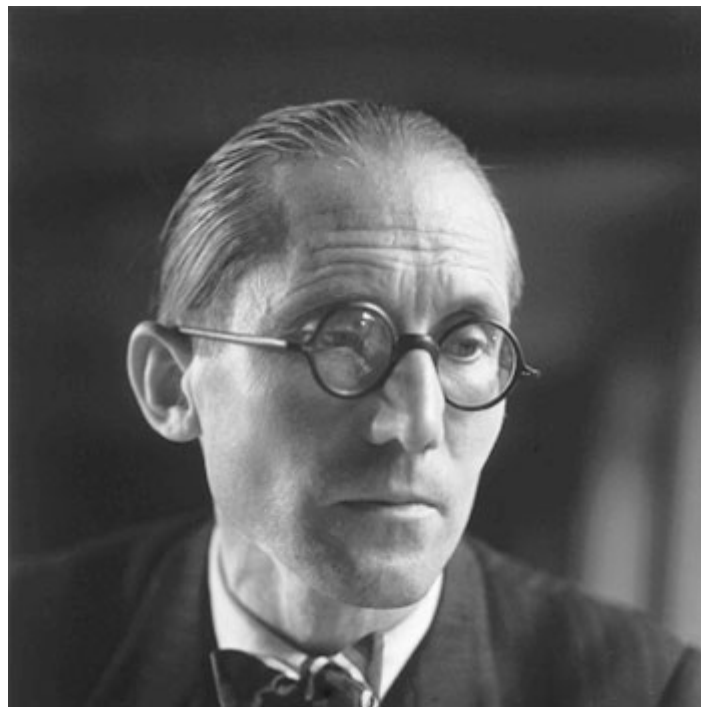

Le Corbusier

Le Corbusier, vlastním jménem **Charles-Édouard Jeanneret** se narodil 6. října 1887 v La Chaux-de-Fonds ve Švýcarsku. Začal se učit na škole uměleckých řemesel glazurování a ryteckví hodinových ciferníků,, ale brzy obrátil svůj zájem k architektuře a již v 17 letech vytvořil svůj první projekt. Dům navrhl v tradičním švýcarském stylu a později se k němu nechtěl ani hlásit.

Místním obyvatelům se ale dům líbil a tak Jeanneret získal další zakázky. To mu umožnilo v létech 1907 – 1914 studijní cestu po Evropě, při které navštívil Itálii, Řecko, Cařihrad, Německo, Paříž (a v roce 1911

také Prahu). Přesto, že nestudoval architekturu, byl jen na základě svých skic přijat do ateliéru bratrů Perretových, kde se seznámil s používáním tehdy progresivního železobetonu a později pracoval u dalšího výrazného moderního architekta Behrense. V letech 1914 – 15 navrhl (pro výstavbu domů, které měly nahradit válkou zničené) projekt „Dom-ino“ – prostou skeletovou konstrukci, kterou bylo možno dokončit stavbou nenosných zdí a příček. I když se projekt nakonec nerealizoval, stal se tento konstrukční systém obrazem nového stylu.

V roce 1918 se usadil v Paříži. Zde si také za svůj umělecký pseudonym zvolil jméno **Le Corbusier** (příjmení dědečka z matčiny strany). Touto změnou se chtěl oprostít od své minulosti a věnovat se jen novým směrům. Odmítal kubismus jako romantický a iracionální a prosazoval **purismus** založený na moderních technologiích a možnostech přicházející architektury. Zastával názor, že má-li mít architektura smysl, nesmí vycházet z principů minulosti, ale musí začínat od nuly. O sobě řekl : *„Jsem samouk a jsem zvědavý. Nemám žádnou školu, nemusel jsem se tudíž pracně odnaučovat to, co bych se v ní učil. Nechci se míchat mezi akademiky, neboť člověk nesmí myslet akademicky. Jedinou mou školou je neustálé pozorování přírody a věcí kolem nás.*

Jeho raná díla zahrnují teoretické plány na města mrakodrapů a panelových domů a stala se vzory pro světové avantgardní hnutí. Věřil, že budovy navržené podle nových směrů zlepší kvalitu života obyvatelstva a snažil se v nich objevit nové možnosti architektury. Své myšlenky formuloval v roce 1923 v knize *„Vers Une Architecture“* (česky vyšla pod názvem *„Za novou architekturu“*), která je považována za nejdůležitější dílo teorie architektury dvacátého století. Vyzdvihuje v ní krásu účelových a racionálně řešených inženýrských konstrukcí, poukazuje na čistotu povrchu stavby, na určující význam půdorysu a

klade důraz na primární formy. Architekturu považuje za umění, protože „překračuje otázky užitku“ a musí plnit jak funkci jak estetickou, tak i praktickou - účelové řešení je krásné („*Dům je stroj na bydlení*“). Tím se odlišuje od názoru, že posláním architektury je jen naplnění praktické funkce.

V roce 1927 se podílel na výstavbě kolonie Weissenhof ve Stuttgartu (přizval jej k ní významný architekt **Miese van der Rohe** mezi jehož díla patří m.j. i vila Tugendhat v Brně). Při této příležitosti publikoval svých „Pět bodů moderní architektury (funkcionalismu)“, ve kterých formuloval své představy:

- sloupy (domy se mají stavět na sloupech, aby se přízemí uvolnilo pro volný pohyb)
- střešní zahrady (budovy mají mít ploché střechy se zahradami, aby se nahradila zeleň, kterou dům odebral)
- volný půdorys (sloupy nesou tíhu všech podlaží, to umožňuje členit prostor tenkými příčkami)
- pásová okna (systém sloupů umožňuje umístit mezi ně dlouhá okna)
- volné průčelí (konzolovitě vyvedené stropy umožňují volné řešení oken a průčelí)

Tyto své myšlenky uplatnil ve známé vile Savoye v Poissy u Paříže (1928-31), kterou popisuje jako "*krabici zavěšenou ve vzduchu v poli nad ovocným sadem.*". Hlavní obytná místnost ve tvaru „L“ vybíhá do přilehlé střešní terasy, pásová okna jsou na všech stranách domu a umožňují výhled z interiéru do okolí. Jsou v ní tedy zahrnuty všechny jeho zásady - budova na sloupech, horizontální pásová okna, střešní zahrada, volný plán a flexibilní nakládání s plochou fasády.

Své názory na stavbu měst poprvé popsal v knize „*Urbanisme*“ (1925), ve které uplatnil myšlenky z projektu „*Soudobého města pro tři milióny obyvatel*“. Vychází z přesvědčení, že zvyšování hustoty obyvatelstva povede ke stavbě velmi vysokých domů s plochými střechami a k řešení dopravy ve více úrovních při důsledném oddělení jejích různých druhů. Těžištěm města je čtyřadvacet puristických mrakodrapů rozestavených na pravidelném pravoúhlém rastru, město má velké otevřené prostory a široké ulice a je dále rozděleno do jednotlivých zón pro bydlení, odpočinek a pro práci.

V další knize „*Ville radieuse*“ (Zářící město, 1935) popisuje svůj projekt města budoucnosti. Uplatňuje v něm své poznatky a skicy z jihoamerických velkoměst (navštívil je roce 1929), které přenesl do svých představ a následně i projektu města tvořeného čtrnácti správními mrakodrapy. V jejich středu byly umístěny kulturní a obchodní objekty, po stranách obytné bloky a na okraji města zóna průmyslu.. Obytné

domy byly projektovány tak, aby poskytovaly obyvatelům „tři podstatné vlastnosti“ - slunce, zeleň a vzduch.

K první velké realizaci jeho myšlenek došlo až po 2. světové válce, kdy byl pověřen stavbou velkého obytného bloku v Marseille. Tato stavba nazvaná „*Unité d'habitation*“ (Kolektivní dům) byla realizována v létech 1946 - 1952 a představuje jednu z nejpozoruhodnějších staveb 20. století, a to jak z hlediska výtvarné formy, tak z hlediska sociálního programu. Zahrnuje 337 převážně dvoupodlažních bytů ve 23 různých typech. Osmým a devátým podlažím probíhá obchodní ulice, na střešní terase jsou umístěny jesle, školky, tělocvična a bazén. Dům je tedy sám o sobě městem, střecha přejímá úlohu náměstí. Podobné budovy pak byly v poněkud redukované podobě ještě postaveny v několika dalších městech.

Kolektivní dům v Marseille

Na přelomu dvacátých a třicátých let působil v Moskvě, kde vypracoval v duchu konstruktivismu návrh Paláce sovětů (Centrosojuz 1929-1933). Další jeho projekty z té doby směřují od purismu krabic k uvolněnějším, promyšlenějším a komplikovanějším strukturám. V létech 1935-37 vypracoval také pro J.A. Baťu čtyři návrhy pro urbanistický rozvoj Zlína, a několik dalších projektů, k jejich realizaci ale nedošlo.

Své největší urbanistické a architektonické dílo uskutečnil v Indii, kde bylo nutno vybudovat pro spolkový stát Paňdžáb nové hlavní město **Chandígarh**. To se mělo stát symbolem modernizace Indie a univerzálnosti moderní architektury. Le Corbusier se svými spolupracovníky navrhl v roce 1951 celkový plán města pro půl milionu obyvatel rozděleného do sektorů a obklopeného zelenou rekreační zónou. Kládl přitom důraz na harmonii městských funkcí a vytvořil přehlednou hierarchii komunikací od dálnic až po pěší zóny. Do městského centra umístil tři monumentální budovy státní správy, které sám navrhl od konceptu přes jejich interiéry i nábytek až po detaily kování na dveřích.

V té době měnil svůj styl a vzdušnou architekturu nahrazoval hrubou s těžkými zdmi z cihel a betonu. Soudní palác (1951-55) tvoří dva vzájemně oddělené bloky s téměř půldruhého metru tlustou betonovou římsou, která má sloužit jako slunečník. Na západní straně přiléhá k němu Úřad vlády (1951-58), tato budova je vlastně horizontálním mrakodrapem, na její střeše je vybudována architektonická krajina a plasticitu objektu doplňují rampy a slunolamy. Nejkomplexnější z těchto tří staveb je Parlament (1951-62), návrh tohoto pozoruhodného betonového objektu vznikl ze zdánlivě neslučitelných inspiračních zdrojů.

Chandigarh - Soudní palác

Ve téže době byly ve Francii realizovány dvě jeho významné stavby – kostel Notre-Dame-du-Haut v Ronchamp a klášter La Tourette. První stavba (1951-55) zcela opouští jeho rané zásady o racionalitě. Skořepina střechy je vytvořena ze dvou rámců a obalu; nosnou část tvoří nezávislé zdi oddělené úzkým meziprostorem od střechy a pilíře ze železobetonu. Jižní zeď je silnější a je více nakloněna než ostatní.

Kostel v Ronchamp

Klášter La Tourette (1953-60). patří k jeho nejvýznamnějším dílům jednak prostým vzhledem, jednak vysoce racionálním dispozičním řešením.

Klášter La Tourette

Ve Spojených státech (kde se mu nepodařilo prosadit plán přestavby New Yorku) se v letech 1947-1951 podílel spolu s dalšími architekty (mj i s O. Niemeyerem) na stavbě budovy hlavního síla OSN . Své radikální plány navrhoval až do konce života, i když se jeho výrazové prostředky od poválečných dob výrazně změnily. Stál u zrodu dvou slohů – **purismu a brutalismu**. Zatímco u puristických staveb byl beton stavebním materiálem, který byl dále vzhledově upravován, získal u staveb období brutalismu svůj vlastní estetický význam a použitím neomítaného, neopracovaného betonu vznikaly expresivnější a plastičtější formy. Zabýval se také navrhováním nábytku a jiných stavebních a bytových prvků. Dnes jsou tyto moderní architektonické

prvky předmětem světového obchodu.s památkami (a proto se také kradou - a pak se třeba i kovové kryty kanálu z Chandígarhu prodávají v aukcích a jsou sběrateli velmi ceněny)

V roce 1930 se oženil s monackou modelkou a módní návrhářkou Yvonne Gallis a přijal francouzské občanství. Toto manželství trvalo až do roku 1957, kdy paní Yvonne zemřela. Přes výhrady svého lékaře si šel 27. srpna 1965 zaplavat ve Středozezemním moři poblíž Roquebrune-Cap-Martin. Jeho tělo bylo nalezeno náhodnými plavci, příčinou smrti byl infarkt.

Le Corbusier byl velkým vizionářem architektury a ve svých teoretických plánech dokázal navrhovat stavby a města, která v mnoha prvcích zcela přesahovala možnosti tehdejší techniky a průmyslu. Jeho architektura je osobitá a lze ji těžko přímo přiřadit k některému ze slohových období. Přestože se některé jeho nápady a principy trvale neuplatnily, mnohé naopak zobecněly a jsou používány dodnes. Inspiroval několik generací architektů a měl velký vliv na světovou architekturu. Zanechává za sebou „betonovou symfonii“ jako by byl sám vynálezcem betonu.

Setkal se ale také s vážnými výhradami ke svým stavbám a urbanistickým plánům. Jeho kritici hlavně namítají, že je to studená a odcizená architektura bez vnitřního náboje. Vytýkají mu, že se svými stavbami snaží oddělit světy chudých a bohatých tím, že oběma skupinám přiřazuje jiná místa a prostory a že jeho představa o dokonalém městě založená na myšlence rozdělení města na sektory určené pro bydlení, práci, kulturní zázemí a odpočinek vede k

izolovanosti a nepodporuje soužití lidí ve městě. Města naopak mají uchovávat svou historii a jejich rozvoj má být jejím pokračováním..

Reakcí na architekturu Corbusierova období byl zrod **postmoderny**. Tento sloh sice Ta, která nemá přísné zásady jako funkcionalismus, ale má některé společné hodnoty – individualitu, intimitu a komplexnost. Reaguje tak na monotónnost staveb a na omezenost různě poskládaných krabic, které spolu s betonovou šedí pokládá za degradaci životního prostředí.

Vypracoval: ing. Jiří Valenta